

llarg dels Pirineus des del Ripollès fins a la Vall d'Aran i Ribagorça,¹² a jutjar no sols pels seus rastres en la toponímia¹³ i pel seu ús actual en accepcions secundàries en moltes localitats pirinenques. Avui encara es pot sentir en alguns indrets en el seu sentit bàsic: JAmades en el seu vocabulari dels pastors (BDC XIX, 1931, 177) dóna 'barraca, cabana o construcció rústica i senzilla on es munyen les ovelles i cabres a muntanya' a St. Julià de Lòria (Andorra) i Ripoll, i *AlcM* a la Vall d'Àneu, Pont de Suert i Boi; com a 'paratge, en el prat o en camp ras, on es muny el bestiar per fer formatge' a Sarroca de Bellera (Rib. de Flamicell) i a Roda (Alta Ribag.) (JAmades, l. c.). *Orri* ha pres a més l'acc. de 'el ramat d'ovelles lleteres, la llet de les quals es destina a fer formatges': així en els esmentats pobles de St. Julià de Lòria i Sarroca de Bellera (JAmades) i a Andorra, Puigcerdà i Sant Joan de les A. (*AlcM*); designa també 'ferrada o munyidora on es posa la llet destinada a formatjar', a St. Julià de L. (JAmades) i a Camprodon (*AlcM*). Un derivat *òrria* f. es diu de 'l'ovella lletera', forma que ha tingut més descabellament semàntic (infra). És molt estesa i vivaç la locució *fer orri* 'munyir les ovelles i fer formatge' o simplement 'munyir': la localitza JAmades a Solsona i *AlcM* a Camprodon i Puigcerdà; fou anotada per JCoromines en moltes localitats; és d'on s'ha dit *orri* també de 'l'elaboració del formatge d'ovella',¹⁶ i *formatge d'orri* del producte.¹⁷

Orria 'ovella que es muny per a fer formatge de la seva llet': es diu a Ripoll segons JAmades, l. c., i a Bagà segons *AlcM*. Bosch de la T. referint-se a *òrries* escrivia un cop que són ovelles de la llet de les quals «se fan formatges d'òrria molt gustosos segons los herbatges pasturats. Les montanyes de Collsacabra, Molló, Espinavell etc. produheixen formatge d'òrria exquisits» (BAEC XII, 232). Notem a més *orri* f.: «-- una minyona / que festeja un rabadà de Talaixà: / las orris li fan guardà» (MilàF, *Romllo.*, 1882, 420, recollida a Prats de Molló per Verdaguer); en efecte, JCoromines té anotat a Menera (Vallespir) *El Pla de les Orris*, nom que apareix escrit *Clot de les Horris* en el cadastre de c. 1830. Aquesta forma és en realitat *òrri(a)* amb la pronúncia de *ià* > *i*, usual en aquella zona. *Òrria* es diu a més de 'l'ovella vella que no envien ja a pasturar a l'estiu i la munyen a la masia' a Ripoll (*DAG.*), i de 'l'ovella que cria i que no es pot munyir' a Cerd. (JAmades, l. c.), i de 'l'ovella sense llet' a Berga, Lluçanès (*AlcM*); segons Griera, *Tresor*, *òrries* són 'ovelles velles o coixes que no poden seguir el ramat cap a muntanya' (usual a Veciana, Anoia).¹⁸ *Orriaire* 'pastor que mena el ramat d'ovelles lleteres que es munyen per destinar la llet a fer formatges': usual segons JAmades a Ripoll i a Bagà i Vall d'Àneu segons *AlcM*. *Orriell* 'formatge de llet d'ovella', usat a Ripoll (JAmades). *Orrier* 'el que muny les ovelles, el pastor', usat a Bages (BDC XVI, 11).

Finalment, notem que *orri* que duen els diccionaris del segle passat (Lab. 1839, Escrig-Llombart, MGadea) amb la definició «el filet o cinta honrosa de dins l'escut d'armes, separada dels seus extrems altre tant

com té d'ample», és de dubtosa existència. No hi ha cap documentació d'aquest sentit en altres fonts, i sembla haver-se originat per una confusió o distracció quan s'imprimia el diccionari de Belvitges, 1805. Aquest dóna *orri* com a antiquat i remet a *orla*, que tanmateix no apareix en el seu lloc alfabètic; molt probablement la remissió es feia a *graner* en el text del lexicògraf. En tot cas, Lab. 1839 també dóna *orri* com a antiquat, però assignant-li la definició de l'article *orla* II del *DAut.*, traduint-la tal com hem reproduït supra, i de Lab. va passar la definició als altres diccionaris.

Hi ha, a més, la qüestió de la forma *orri* 'corda per amarrar la nau', que apareix amb la variant *orriu*, en un document de 1340, reproduït per E. Moliné en la seva edició del *Consolat*: «-- tot mariner o ballester o altre acordat qui tall *orri* de nau o de altre vexell, o leuara volta al *orri* de nau o de leny que-n vaia en terra sens voluntat del patró -- que sia penjat per la gola' (p. 201a). L'*orri* d'aquest passatge, hàpax, s'ha associat, com és natural, amb el fr. *orin* 'corda per a amarrar l'embarcació a la boia', cast. *orinque* id. (veg. DECH IV, 300, s. v. *orinque*, i en aquest diccionari NORAI), però no es veu com *orri* 'graner' o fins i tot 'graner d'una nau' pogués arribar a designar 'l'amare de la nau'; endemés, no sabem com s'accentuava *orri* (i *orriu*) del document esmentat, *òrri* o *orri*? La segona possibilitat no es pot descartar a la vista del fr. *orin* i el cast. *orinque*; el problema de l'origen d'aquesta família de mots no s'ha aclarit encara, veg. ultra l'article esmentat del DECH, l'estudi de G. Colon (RLiR XXVI, 170-83).

Orri o *orro* adj., com en la construcció *vi orri* 'vi esbravat, agre, de mal gust' (localitzada per *AlcM* a Amer, Selva) i *vi orro* id., a l'Emp.: són evidentment variants modernes de l'antic *hòrreu* (femení *hòrrea*) < HORRIDUS 'hòrrid' (HORROR), que apareix amb una altra variant *orre* en la Cròn. de Jaume I («-- un *orre* temps de leuant --», cap. 485), i *orra* (f.) en un text del S. xv citat per *AlcM* («-- per la *orre* gent dels francesos --»). Aquesta variant f. *orra* també ha continuat al temps modern a judicar pel següent ex. que ens dóna *DAG.* de Bosch de la Trinxeria: «lo bestia troba *orra* l'herba dels prats artificials de Núria». D'altra banda JCoromines va sentir *orro* en algunes localitats: «els rovellens tenen un gust molt *òru*, com si fos de pi» (Madremanya, 1964), on el sentit és 'eixarreit', i «la llipotera ('arboç') és una herba *uñu* que n'hi ha molta a Rojà i la llipodera» (Leca, 1960). *AlcM* nota *orro* a Setcases com a nom d'una planta semblant al margall. Notem que *orro* s'explica com a resultat de *zeu* > *-o* (cf. *nèdo(l)* < *nèdeu* < *NITĪDU*), mentre que *orri* sembla haver-se tret d'un femení **hòrria* < *hòrrea* (com *tebi* de *tèbia* < *tèbea*, f. de *tèbeu*), i *orre* igualment sembla haver-se fet del femení *orra*, que és una altra resolució d'*hòrrea* (amb la terminació àtona *-ea* [ee] > *-e*); notem amb aquest motiu que al costat de l'ant. *sútzeu*/*sútzea* es va fer *sutze*/*sutza*; més detalls a l'article de JGulsoy en *Homen. a Casacuberta* II, p. 25ss.